

ריבונה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עילית, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

חסידי דעה

דבר פלא מצאנו באגדות רבה בר בר חנה **במסכת בבא בתרא** (עג-עד). והוא, שהראה סוחר ישמעאלי לרבה בר בר חנה, את מתי המדבר, שהיו שוכבים אפרקדן ופניהם כלפי מעלה.

וכידוע, רומזות אגדות אלו לעניינים עמוקים ונסתרים. ואכן, ביאר **המהרש"א**, 'שהיו פניהם למעלה, להורות שבכל מעשיהם, אף כשחטאו ולא עמדו בנסיונות לפני ה' ית', לא היתה בהם כפירה, אלא היו פניהם למעלה, וכמו שדרשו עה"פ וראה אותו וחי, בזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים'.

ודברי המהרש"א, מעמידים באור ברור את ההשקפה וההסתכלות הראויה על מעשי הקדמונים. שכל כוונת מעשיהם היתה אך ורק לשם שמים, מתוך בקשת קירבת ה'. ואף שנענשו על חטאיהם, היה זה לפי רום מעלתם, שנחשב להם אף חטא קל שבקלים, לעוון גדול, כי 'סביבו נשערה מאד', והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה.

צא ולמד מדברי **המהר"ל** (ח"א ב"ב עג:) 'דור המדבר נבדלים במדרגתם ומעלתם משאר הדורות, ואינם משותפים עמהם. וזה מוכרח וראוי להיות הדור מתייחס למנהיגו, והוא משה רבינו שהיה נבדל במעלתו מכל אדם, וכך היו בני דורו נבדלים במעלתם הגדולה מכל אדם'.

דור המדבר- ידידי ה'

ובמסכת סנהדרין (קח-קי:) דרשו על בני דור המדבר את הפסוק (תהלים ג, ה) 'אֶסְפּוּ לִי חֲסִידֵי כֹרֶתִי בְרִיתִי עָלַי זָבַח'. וביאר **המהרש"א** שנקראו 'חסידים' על שם 'זכרתי לך חסד נעורֶיךָ אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' (ירמיהו ב, ב). וכפי שפירש **רש"י** (שם), שהיתה בהם אמונה עצומה בדבר ה', ולכן יצאו בלא צידה לארץ לא זרועה. [ובתורת ר' **צדוק הכהן** נתבאר (פרי"ץ לחג השבועות), שדור המדבר נקראו ידידי ה'. משום שכמו ששלמה המלך נקרא ידידיה, משום שה' אהבו (ע"פ שמואל ב יב, כד-כה. וראה ברש"י שם), כך נאמר על דור המדבר "אהבת כלולותיך", ולכן ידידי ה' המה].

ובמדרש (אורח"מ תהלים עמי 570) נתבאר, שזכותם של בני דור המדבר עמדה לישראל לדורות, וכפי שדרשו 'אשרי תמימי דרך, אמר ר' ברכיה, הכתוב והקב"ה מקלסין לאותו הדור, שנאמר זכר לעולם בריתו דבר ציוה לאלף דור. וכן קראם חסידים צדיקים וישרים ותמימים. אתה מוצא כשנתייבו ישראל בדורו של ירמיה, אמר הקב"ה לירמיה, לך אמור להם, בזכות דור המדבר נהגתי עמכם במידת הרחמים. שנא' זכרתי לך חסד נעורֶיךָ אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה'.

דור המדבר היו דבקים בה' ובתורה בלא הפסק

ואכן, שמו של דור זה מעיד עליו, וכפי שנקרא בלשון חז"ל בשם 'דור דעה'. והמקור לכך הוא מדברי הנביא (מלי"א ה, יא), '**וידדע בני מחול'**, וביארו **במדרש** (ויק"ר ט, א), 'וידדע- זה דור המדבר שכולו דעה'. וכן אמרו **בילקו"ש** (תהלים תשס"ג) 'זה דור המדבר שכולו דעה, וכולם בגן עדן'. **ובמדרש משלי** (פ"א) אמרו 'ידדע- זה דור המדבר שהיו בני דעה ביותר'.

והרב דסלר זצ"ל (מכ"מ ח"ב עמי 254) העמיק והאיר עינינו במדרגתם העליונה של בני דור דעה. שהנה השגת האדם בשכלו, נחלקת לג' בחינות, חכמה, בינה, ודעת. 'חכמה' היא בירור התוכן הכללי הנקבע לפי התכלית. 'בינה' היא ההתבוננות בפרטים הנצרכים לשם ההוצאה לפועל. ו'דעת' היא בחינת החיבור והדביקות [כמו"ש (בראשית יח, יט) 'כי ידעתיו' לשון חיבה. וכן

'וידדע בשם' (שמות לג, יז)], כלומר, שההשגה קבועה אצל האדם בבירור ואימות גמור, ומחשבתו דבוקה בה' תמיד בלי הפסק. ועל שמה של בחינה זו נקרא דור המדבר בשם 'דור דעה', היות והיו במדרגה כה רמה, עד שהשגותיהם הרוחניות הגדולות נתיישבו ונתאמתו בליבם, והיו דבקים בה' בלי הפסק. והוסיף, שראה לדבר היא מכך שלא מצינו בכל התורה, שבני דור זה נתבעו על ביטול תורה, ורק לאחר כיבוש יריחו נתבעו בדורו של יהושע על ביטול תורה (ע"פ מגילה ג), אך דור המדבר היו דבקים בה' ובתורתו בלא הפסק כלל.

"ששים גבורים" כנגד דור דעה

ויש להטעים בזה, שהנה נתבאר (שבת קג:) שאסור להרהר בדברי תורה בבית המרחץ וביה"כ, ולמדו כן מהפסוק 'והיה מחניך קדוש'. ופירש רש"י, שישראל נצטוו שיהא מקום חנייתם בקדושה, משום שהם מהרהרים תמיד בדברי תורה. וכתב **בשו"ת ציץ אליעזר** (ח"י"ג סימן א), שדוקא בדור דעה היה שייך ענין זה, שהיו כולם מהרהרים תמיד בדי"ת, ולכן נצטוו לשמור על קדושת המחנה מכל דבר רע הסותר למחשבת דברי תורה. והיינו כדברי המכתב מאלהו, שדור זה היו דבקים בה' ובתורתו בלי הפסק, והיו מהרהרים בתורה תדיר.

ודבר נפלא מצינו **במסכת יבמות** (קט:), שדרשו על הדיינים המזויינים בדין, את הפסוק (שה"ש ג, ז) 'הנה מטתו שלשלמה, ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל, כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה'. ופירש **רש"י**, שכוונת הגמרא לדייני הסנהדרין. אמנם **התוספות** (ע"פ הורע יצחק שם) פירשו, שמדובר בדור המדבר שהיו ששים ריבוא, ועליהם נאמר 'ששים גבורים', משום שהיו דור דעה והיו בקיאים בדין. וכן מבואר **במדרש** (אוצר המדרשים תהלים עמי 570), 'אשרי תמימי דרך, זה דור המדבר. צפה הקב"ה שאין דור אחר יכול לקבל את התורה כאותו הדור, וצפנה להם, שנאמר יצפון לישרים תושיה'. וכן דרשו (תנחומא לך לך יא), 'תתקע"ד דורות קיפל הקב"ה, בשביל ליתן את התורה לדור המדבר, על שהיו ישרים'.

דור דעה נצטוו להקים הפשן שבנינו בכח הדעת

והנה ידוע שבנין בית המקדש תלוי בכח הדעת, וכדברי חז"ל (סנהדרין צב:), 'כל אדם שיש בו דעה, כאילו נבנה בית המקדש בימיו'. וכתב **התורת חיים**, שלכך זכו דוקא דור המדבר לציווי 'ויעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', כי דור זה היה דור דעה, וכח הדעת שבהם היה עליון ביותר, ולכן היו ראויים ביותר לבנין המשכן. [והוסיף, שמשום כך נחרב בית המקדש בשעה שנתרופף כח הדעת מישראל, וכפי שנאמר (ושעיהו ה, יא) 'לכן גלה עמי מבלי דעת'. אך לעתיד לבא יחזור הקב"ה ויבנה את ביהמ"ק כשתימלא הארץ ברוב דעת, וכמו שנאמר 'ומלאה הארץ דעה את ה"י'].

חטאי דור המדבר הם בבחינת דק פן הדק

ומן הדברים שנתבארו עד עתה, נלמדת החובה הקדושה המוטלת על כל המתבונן בפרשיות חטאי דור המדבר המבוארים בפרשתנו ובפרשיות הסמוכות לה, שלא לדון במעשיהם מתוך ראייה שטחית הראויה לקטני הדעת, אלא מתוך ידיעה שאין לנו השגה כלל במעלתם הקדושה. וזאת כדברי ה'בני יששכר' **בספר 'אגרא דפרקא'** (אבות טז), 'התבונן בזה, שכל מה שתראה בתורה מחטאי דור דעה, אל תתמה היאך דור קדוש כזה, שנעשו להם ניסים ונפלאות עין בעין, ועמדו רגליהם על הר סיני, היאך

עשו חטאים כאלה. כיון שכל חטאתם היתה דקה מן הדקה, ורק לגודל מעלתם נקרא ענין הטעות הדק לחטא גדול. **וראיה לדבר, שהרי כל עניני דבר שבקדושה נלמדו** (מגילה כג.: ברכות כג.): **מהמרגלים ועדת קרח**.

אותם שהתאוו תאוו היו אנשים גדולים, ונתכוונו

לעבודת הבורא ית'

ומבעד לאורם של הנחות יסוד אלו, יש לכל משכיל להבין כי הפרשיות העוסקות בחטאי דור המדבר, אינן כפשוטן. ודוגמאות רבות יש לענין זה בדברי המפרשים. ואחת מהן היא אותה שהוזכרה בפרשתנו (אי, ט-י), "והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוו, וישבו ויבכו גם בני ישראל, ויאמרו מי יאכילנו בשר. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם". ובפשוטו היה זה חטא תאווני הנובע מבקשת הגשמיות. ברם, אין זה עולה בקנה אחד עם דברי חז"ל (ע"פ רש"י יא, כ. ומקורו בספרי פסיקא דא, 'אם לא שנטעתי שכונתי ביניכם, לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו. שהרי זה ודאי שאין כל קשר בין תאוות בשר לבין גבהות הלב מחמת השראת השכינה).

ועל כרחק, שתאוותם היתה רוחנית, ונתכוונו בדבריהם לענינים נשגבים בעבודת ה'. וכדברי **השפת אמת** (בהעלותך תרנ"ה), 'הנה, אותם שהתאוו תאוו היו אנשים גדולים, ונתכוונו לעבודת הבורא ית'. וזהו שאמרו זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים'. ובאר, שעיי' שעמדו ישראל בנסיונות בגלות מצרים, זכו לתקן ענינים רבים ברוחניות, ותיקנו נפשם במאד. אך עתה בהיותם במדבר תחת כנפי השכינה לא זכו לדבר זה, ולכן נתאוו שוב לעבודת ה' שזכו לה במצרים. והקפידא עליהם היתה משום שעבודת ה' מתנהלת לפי רצון הבורא, ולא לפי השגת האדם. ולכן, כשהיו ישראל במצרים, היה רצון הבורא שיעבדוהו באופן מסוים, ועתה במדבר נשתנתה עבודתם.

וזהו שאמרו, 'אם לא שנטעתי שכונתי ביניכם, לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו'. כי דוקא מחמת מדרגתם הגבוהה, גבה ליבם של ישראל בדרכי ה', וביקשו לזכך ולתקן נפשם בדרך העבודה שבה הורגלו במצרים, ברם, כאמור לא היה זה כרצון ה'.

ישראל התאוו שינטל מהם ההכרת, ותהא קבלת

התורה ברצון

והשב שמעתתא (בהקדמה) ביאר ענין זה באופן נפלא, על פי דברי **המלאך המגיד לבית יוסף**, שתכלית המן היתה כדי שיהיו ישראל מוכרחים לקבל את התורה, ותישלל מהם הבחירה בדבר זה. וכדברי הילקוט ראובני (פרי בשלח), 'יפיפיה (שם מלאך) גימטריא קצ"ה. הוא שר התורה, והוא המטיר המן לישראל. והם אמרו נפשנו קצ"ה, להודיע שקצו ומאסו במן ובתורה'. והיינו כי היות ושר התורה היה השליח לתת מן לישראל, היו מוכרחים לקבל את התורה ולקיימה, כדי להחיות נפשם במן. וכיון שאכלוהו לא היתה בהם שום נטיה ותאוו חומרית, אלא אך אהבת התורה והמצוות.

לשמיעת שיעורי הרה"ג ראובן גולן שליט"א חייגו 03-6171001. לשידור החי יש להקיש כוכבית. לשיעורים מוקלטים יש להקיש ברצף 1-2-48-1.

העלון מוקדש לע"נ

עוזי בן ג'נט ז"ל מצליח אליאם בן נועם ז"ל חיה עובדיה בן דוד ז"ל ברזילי אשר מסעוד בן חנה ז"ל אביהן סעדה בת נעמי ז"ל מחפרין אשר מסעוד בן חנה ז"ל אביהן לאה בת רבקה ע"ה בטיטו שלום בן מנחם ז"ל סעיד דוד בן אהרון ז"ל גהלי תמר בת עיישה ע"ה מדהלה ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ

ורדה בת גמרה ע"ה סרור נעמה בת שמעה ע"ה רידי מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך שרית בת כרמלה ע"ה רזיאל משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא חנה בת סאלם ע"ה גראפי אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס ורדה בת יוסף ע"ה גהלי ירחמיאל מנחם בן רוזה ז"ל אזולאי לילי בת זאיה ע"ה הוד ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ

נעימה בת שרה ע"ה משה אברהם בן טאוס ז"ל סלמי אברהם בן לאה ליסה ז"ל פוגל הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי יהודה בן רבקה ז"ל שמעוני רחמים בן יעקב ז"ל אמנו ג'ורגט פנינה נעמי בת לעיישה ע"ה מרדכי בן זוהרה ז"ל בודהנה איילת בת זוהרה ע"ה בודהנה ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ

ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרה שרה בת רחמה ע"ה קומה צביה בת סרה ע"ה דוד רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאז'ה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי שרה זוהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז יצחק בן לונה ז"ל טובול ברק בן רחל ז"ל צברי יצחק בן תמו ז"ל אביסיד ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד! עלון זה יו"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פותח את ידך" - סיוע למשפחות נערכות. וכן הנצחה לע"צ הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנחלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!